

8. oktober 2007

LÆNGEREVARENDE SYGEFRAVÆR ØGER RISIKOEN FOR UD- STØDNING

Resumé: *Jo længere tid, man er væk fra arbejdspladsen på grund af sygdom, des sværere er det at komme tilbage i beskæftigelse. Når sygedagpenge først er blevet den dominerende indtægtskilde, kan vejen tilbage til arbejdsmarkedet være lang. Kun en tredjedel af dem, der har sygedagpenge som dominerende ydelse, kommer tilbage til normalbeskæftigelse.*

I analysen vises det, at jo længere tid, man har været på sygedagpenge, des sværere er det at komme tilbage i beskæftigelse. Det har derfor stor betydning, at indsatsen og opfølgningen i kommunerne sker tidligt i sygedagpengeforløbet, da en beskæftigelsesrettet indsats tidligt i forløbet kan bidrage til at sikre en hurtig tilbagevenden til arbejdsmarkedet.

Omkring 70 pct. af de personer, der overgik til sygedagpenge som dominerende ydelse i 2006, havde beskæftigelse som dominerende ydelse året før. Men kun omkring 35 pct. af dem, der forlod sygedagpenge, overgik til beskæftigelse. Derimod var afgang fra sygedagpenge til førtidspension, kontanthjælp samt fleksjob/ledighedsydelse forholdsvis stor.

Når man kun ser på de personer, der havde beskæftigelse som dominerende ydelse i 2003 og derefter havde sygedagpenge som dominerende ydelse i 2004, ses det, at kun en tredjedel var kommet tilbage til normalbeskæftigelse to år senere. Det betyder, at når sygedagpenge først er blevet den dominerende indtægtskilde, kan vejen tilbage til arbejdsmarkedet være lang.

Sygefraværet er både til skade for den enkelte, der rammes, samt for velstanden og velfærden på samfundsniveau. Da sygefraværet potentielt kan reduceres med omkring en tredjedel ved at satse målrettet på et bedre arbejdsmiljø, er der store gevinster at hente på den konto. En effektiv sagsbehandling i kommunerne kan samtidigt bidrage til, at tiden på sygedagpenge bliver kortere. Man kan stille spørgsmålstegn ved, om refusionssystemet er indrettet på en sådan måde, at kommunerne har de rette incitamentter til at foretage en tidlig opfølgende og beskæftigelsesrettet indsats.

LÆNGEREVARENDE SYGEFRAVÆR ØGER RISIKOEN FOR UDS STØDNING

Som det fremgår af tabel 1, var der godt 309.000 personer, der startede et sygedagpengeforløb fra beskæftigelse i 2004. Et år efter var godt 84,2 pct. af disse personer kommet tilbage i beskæftigelse, mens de resterende 15,8 pct. fortsat var på sygedagpenge eller overgået til anden forsørgelse.

For de personer, der havde været på sygedagpenge i 13 uger, var det kun godt 55 pct., der kom i beskæftigelse det efterfølgende år. Og ud af de personer, der havde været på sygedagpenge i 52 uger, var det under 25 pct., der vendte tilbage til beskæftigelse efter ét år.

Tabel 1. Udstødningsgraden for sygedagpengemodtagere

	Fortsat på sygedagpenge	Antal der kommer i beskæftigelse det kommende år	Andel i beskæftigelse efter ét år (pct.)	Udstødningsgrad (pct.)
1. uge	309.304	260.385	84,2	15,8
5. uge	125.749	92.221	73,3	26,7
13. uge	55.977	31.754	56,7	43,3
26. uge	29.533	11.955	40,5	59,5
52. uge	13.492	3.340	24,8	75,2
78. uge	5.624	968	17,2	82,8

Anm.: Omfatter kun de personer, der overgik til sygedagpenge fra beskæftigelse i 2004 (flowsample). Metodemæssigt er der taget udgangspunkt i varighedsanalysen. Afgang til beskæftigelse er defineret som fire sammenhængende uger med selvforsørgelse i DREAM. Andel i beskæftigelse efter ét år er regnet fra den angivne uge.

Kilde: AErådet på baggrund af Beskæftigelsesministeriets DREAM.

Tallene viser, at jo længere tid, man har været på sygedagpenge, des sværere er det at komme tilbage i beskæftigelse. En beskæftigelsesrettet indsats tidligt i forløbet kan derfor bidrage til at sikre en hurtig tilbagevenden til arbejdsmarkedet. Det har derfor stor betydning, at indsatsen og opfølgningen i kommunerne sker tidligt i sygedagpengeforløbet.

Størst tilgang fra beskæftigelse og dagpenge

I det følgende har vi forsøgt at beskrive, hvordan folk bevæger sig mellem sygedagpenge og andre typer af overførselsindkomst. For hver enkelt person, der har modtaget en indkomsterstattende ydelse i et givent år, har vi beregnet den dominerende ydelse i året.

Hvis en person f.eks. har sygedagpenge som dominerende ydelse i et givent år, kræver det, at personen har modtaget sygedagpenge i en forholdsvis stor

del af året. Det betyder f.eks., at de sygedagpengemodtagere, vi ser på i det følgende, kan karakteriseres som personer med længerevarende sygefravær.

Som det fremgår af tabel 2, havde langt de fleste af de personer, der overgik til sygedagpenge i 2006, beskæftigelse som dominerende ydelse året før. Mere end 32.000, svarende til over 70 pct. af tilgangen til sygedagpenge, kom således fra beskæftigelse i 2006. Som det også fremgår af figuren, modtog en forholdsvis stor andel dagpenge som dominerende ydelse året før¹.

Hvis vi i stedet ser på afgang fra sygedagpenge, ses det, at der kun var knap 15.000 personer, svarende til 35 pct., der skiftede fra sygedagpenge til beskæftigelse. Derudover ses det, at der er en forholdsvis stor afgang til førtidspension, kontanthjælp samt fleksjob/ledighedsydelse.

Tabel 2. Tilgang og afgang til/fra sygedagpenge, 2005 til 2006

	Tilgang til sygedagpenge	Afgang fra sygedagpenge
Dagpengemodtagere	7.930	4.607
Kontanthjælpsmodtagere	1.299	6.466
Barselsdagpenge	1.279	698
Ledighedsydelse	37	2.320
Fleksjob	274	3.528
Førtidspension	3	6.134
Beskæftigelse	32.178	14.659
Øvrige, samt udvandrede	938	3.442
I alt	43.938	41.854

Anm.: Ydelsen er bestemt ud fra den dominerende ydelse i året. Den dominerende ydelse er beregnet på baggrund af 17 ydelsesgrupper. Kontanthjælp er inklusive revalidering samt starthjælp, og beskæftigelse er inklusive selvforsørgelse. Tilgangen fra fleksjob til sygedagpenge er kraftigt undervurderet, da skift fra fleksjob til sygedagpenge ikke registreres i DREAM. Tilgangen til fleksjob, som der er anført i tabellen, må derfor (formentlig) henføres til personer, der har afsluttet deres ansættelse i fleksjob.

Kilde: AErådet på baggrund af Beskæftigelsesministeriets DREAM.

Sygedagpenge synes derfor at være vejen ud af arbejdsmarkedet for rigtig mange mennesker. Det vil derfor være forbundet med store fordele, hvis tilgangen til sygedagpenge blev reduceret. Dette kan fx ske ved, at der sættes målet på bedre arbejdsmiljø på de enkelte virksomheder. Det Natio-

¹ Dagpengemodtagerne kommer ikke nødvendigvis direkte fra ledighed. Da ydelsen er bestemt ud fra dominerende ydelse i året, er det muligt fx at have et beskæftigelsesforløb inden overgangen til sygedagpenge. Tal fra Danmarks Statistik viser dog, at dagpengemodtagerne udgør i omegnen af 13-14.000 fuldtidspersoner af det samlede antal sygedagpengemodtagerne på årsbasis, hvilket også stemmer fint overens med AErådets korsler på Beskæftigelsesministeriets DREAM register.

nale Forskningscenter for Arbejdsmiljø vurderer, at sygefraværet potentielt kan reduceres med omkring en tredjedel ved at satse målrettet på at forbedre arbejdsmiljøet.

Langt sygefravær øger risikoen for udstødning

I tabel 3 har vi set på, hvad der efterfølgende er sket med de personer, som kom på sygedagpenge fra beskæftigelse. Det vil sige, at vi kun ser på de personer, der havde beskæftigelse som dominerende ydelse i 2003 og derefter havde sygedagpenge som dominerende ydelse i 2004. Derefter ser vi på hvilken status, disse personer har i de to efterfølgende år.

Som det fremgår af tabel 3, var det kun omkring en tredjedel, der havde beskæftigelse som dominerende ydelse i 2006, altså to år efter overgangen til sygedagpenge fra beskæftigelse. Knap 14 pct. var på førtidspension, 11 pct. var samlet på dagpenge eller kontanthjælp, 6 pct. var i revalidering, 9 pct. var på sygedagpenge og 10 pct. var kommet i fleksjob.

Tallene indikerer, at når sygedagpenge først er blevet den dominerende indtægtskilde, er det vanskeligt at komme tilbage til beskæftigelse². Længerevarende sygefravær øger dermed risikoen for at blive udstødt af arbejdsmarkedet. Og dette resultat forekommer på trods af, at vi her har fokuseret på de forholdsvise stærke sygedagpengemodtagere, der havde beskæftigelse som dominerende ydelse året inden, de kom på sygedagpenge.

Tabel 3. Ydelsesstatus i 2005 og 2006 for personer, som var beskæftigede i 2003 og derefter var sygedagpengemodtagere i 2004

	2004 (Andele i pct.)	2005 (Andele i pct.)	2006 (Andele i pct.)
Dagpengemodtagere		9,1	7,1
Kontanthjælpsmodtagere		3,0	3,9
Revalidering		5,2	6,2
Sygedagpenge	100	28,5	9,2
Ledighedsydelse		2,5	3,7
Førtidspension		7,8	13,6
Fleksjob		6,6	10,0
Beskæftigelse		29,4	34,5
Øvrige, samt udvandrede		7,9	11,7
I alt		100,0	100,0

Anm.: Se tabel 2

Kilde: AErådet på baggrund af Beskæftigelsesministeriets DREAM.

² Tallene giver et overordnet billede af, hvordan bevægelsesmønstrene er fra beskæftigelse til sygedagpenge og derefter videre gennem ydelsessystemet. Man kan dog ikke entydigt konkludere, at det er perioden på sygedagpenge i 2004, der har resulteret i den givne ydelsesstatus i 2006.

De bagvedliggende tal viser, at personer, der overgår fra ledighed til sygedagpenge, i endnu større grad udstødes af arbejdsmarkedet. Dette skal selvfølgelig ses i sammenhæng med, at ledige på sygedagpenge både har sygdom og ledighed som et problem.

Afrunding

Sygefravær kan have store personlige konsekvenser for den, der rammes af sygefraværet, da længerevarende sygefravær øger risikoen betydeligt mht. udstødning af arbejdsmarkedet. Samtidigt er sygefraværet dyrt for både private og offentlige virksomheder. Det stadigt voksende sygefravær afleder derudover store offentlige udgifter til sygedagpenge, der alternativt kunne bruges på offentlig velfærdsservice. Endeligt reducerer sygefraværet det effektive arbejdsudbud og lægger derved en dæmper på det samlede vækstpotentiale. Sygefraværet er således både til skade for den enkelte, der rammes, samt for velstanden og velfærden på samfundsniveau.

Det betyder samtidigt, at der kan hentes store gevinster ved at få reduceret sygefraværet. Dette kan enten ske ved at reducere tilgangen til sygedagpenge eller ved, at sygeperioderne bliver kortere.

Tilgangen til sygedagpenge kan fx begrænses ved, at der findes metoder til at reducere sygefraværet ude på den enkelte virksomhed. Sygefraværet er i høj grad branchespecifikt og vedrører derfor ikke kun den enkelte, der rammes af sygdom. Hvis der sættes målrettet ind på at forbedre arbejdsmiljøet, kan sygefraværet potentielt reduceres med omkring en tredjedel.

En effektiv sagsbehandling i kommunerne kan bidrage til, at tiden på sygedagpenge bliver kortere. Det har fx stor betydning, at indsatsen og opfølgningen sker tidligt i sygedagpengeforløbet. Dernæst er det vigtigt, at den sygdomsramte ikke oplever u hensigtsmæssige ventetider i systemet. En beskæftigelsesrettet indsats tidligt i forløbet kan bidrage til at sikre en hurtig tilbagevenden til arbejdsmarkedet.

Derudover kunne man se på, om refusionssystemet er indrettet på en hensigtsmæssig måde. I dag betaler staten udgifterne til de sygedagpengeuger, der ligger frem til (og med) den fjerde uge, dernæst deler kommunen og staten udgifterne til forløb, der har en varighed på mellem 5 og 52 uger, og kommunen betaler hele udgiften til forløb, der er længere end 52 uger. Spørgsmålet er, om refusionssystemet er indrettet på en sådan måde, at kommunerne har de rette incitamenter til at foretage en tidlig opfølgende og beskæftigelsesrettet indsats.